

Synd er í menniskjunum

Steinbjörn B. Jacobsen:
Tey bæði í húsnum.
Sjónleikur.
Lög: Kari B. Jacobsen.
Havn 1982.
49 s., kr. 40
Perma: Bárður Jakupsson

Við øllum ti, eitt ungt par, sum giftist og setir búgv, hevur at berjast við, má spurningurin vera: hvussu ber tað til, at tað eydnast hjá summum at liva saman meginpartin av einum livi, heldur enn at seta spurningin: hvussu ber tað til, at so nógv fara frá hvørjum øðrum? Við øllum ti, sum kjarnufamiljan hevur at kempa við, samstundis sum grundarlagið verður maað burtur undan familjuni sum samfelagsins grundeind, má spurningurin, um hvat týðning familjan hevur ella kann hava í nútímans samfelag, setast. Skal familjustruktururin broytast, ein strukturur, ið stavar frá einum samfelag, har familjan var fyrirtreitin fyri varðveitan av livi, og at hetta bleiv ført víðari? Ein strukturur, sum er aldagarnal og, sum revsaði øll brot uppá familjúsamanhaldið harðliga: vit kenna hetta m.a. frá kvæðunum. Nú á døgum er grundarlagið undir familjuni tað mangan stokkuta, sum eitur kærleiki, og hann skal so halda øllum saman. Franski høvundurin La Rochefoucauld meinti annars, at tað var neyðugt at hava hoyrt um kærleika fyri at kenna elskhug til eitt annað menniskja.

Ella er tað samfelagið, sum skal broytast, so menniskjuni fáa størri møguleika at liva saman tvey og tvey? Ella er tað bæði familja- og samfelagsstrukturur, sum skulu umskiftast?

„Tey bæði í húsnum“ er fyri ein part settur saman sum kinesiskar eskjur: við leikum inni í hvørjum øðrum. Í fyrstani hitta vit eitt yngri par, sum vil skiljast. Ein ónevndur maður er eisini við, og hann skal roynd at finna út av, hvat er farið fram, hvussu parið er komið í ta stöðu, tey nú eru í. Maðurin er við í leikinum sum katalysator, t.v.s. hann er ikki sjálvur partur

í ti, sum fer fram á pallinum, men setur gongd á, visir fram.

Maðurin fær hjúnini, Aksal og Evu, at spæla ymisk skeið í teirra samlivi, og tað gerst meira og meira greitt fyri áskoðaranum, at matstrev hevur dripið kærleikan hjá teimum, so tey illa duga at visa aðrar kenslur mótvegis hvørjum øðrum enn hatur. Tey hava bygt stór hús og hava ilt við at fáa endarnar at rökka saman, og hetta nerver tey so mikið, at tær lötur, tey eru saman, fara til kegl um einki, og sum vant fær barnið eisini sitt.

Dagliga matstrevið drepur ikki bert kenslurnar teirra millum, men eisini samhugan og samkensluna mótvegis øðrum. T.d. vilja tey ikki leiga út, sjálvt um tað eru fólk, tey kenna, og hóast hesi einki hava at búgva í, og tey sjálvi hava eina stór, meira enn hálvtóm hús. Og tá Eva sigur við Aksal, at onnur eisini hava tað tungligt figgjarliga, svarar hann: „Tað rakar ikki meg, um hini søkka ella flóta“, og seinni syngur hann ein sang um stöðuna hjá sær, um at hann er bangin og ráðaleysur og akkurát ti tekur hesa stöðu:

Hvat skal eg gera, sig onkur mær tað kanska ein sterkur, harður maður

kundi orðnað alt aftur í rætt lag í mini neyð, eg valdi hann glaður, kanska uttan hús og bil situr skjott eitt kloddafyl.

Maðurin, sum bindur leikin saman, vil hjálpa og roynir at tosa við bankarnar, politikararnar og blöðini, men fær allastaðni tað vanliga sjaggið sum svar: bankarnir siga, at tað er ikki teirra sök, um fólk svøltu, politikararnir tosa um alt og einki uppi saman — ein rættlig fascistisk rödd ger nógv um seg — og blöðini siga tað sama, sum politikararnir siga. Men tá maðurin fær møguleika at koma fram við sínum hugsanum, um hvussu samfelagslívið skal leggjast til rættis, leggur hann eftir skammari stund frá sær við orðunum, at hann hevur sitt at siggja til. Lesarin/áskoðarin fær ikki nakra lidna loysn latnað upp í hendurnar.

Tann kinesiska eskjuskipanin verður undirstrikað, tá bústaðarneyðin verður lýst við vinkonu Evu, sum gongur hús úr húsi og spyr eftir íbúð. Fyri hvørt nei hon fær, fer eitt sindur av hennara sjálvsvirðing, og hon bønir og biður fyri seg, men uttan úrslit, ti sum ein sigur: „vit taka ikki fólk við børnum. Tað gera vit ikki“. Kenslukuldin ræður.

Í endanum av seinasta leikinum, Aksal og Eva spæla fyri manninum, verða hesi bæði ørindini úr Brynhildartátti kvøðin:

Til tess svaraði Brynhild fyrst í orði tá:
Berið mitt barn í ána út eg vil tað ikki sjá.

Tóku Aslu Sjúrdardóttur floyttu oman eftir á. Stórar áir og stríðir streymar bórú hana londum frá.

Ørindini — og haðani tey eru tikin úr Brynhildartátti — lýsa bæði ósemjuna hjúnana millum, og at tey, sum bota mest fyri klandur og hjúnarskilnað hjá teim vaksnu, eru børnini.

Sjónleikurin hevur ikki eintýðugan enda, men letur tað standa opið, um Aksal og Eva fara frá hvørjum øðrum. Endin visir ikki hjúnarskilnað frá sær, men tekur fram, at harvið skulu tey ikki rokna við, at allar súðir er syftar: „Fara tit, hvørva nakrir av hesum trupulleikum, nakrar fáa tit við tykkum, og so kom sjálvandi aðrir og nýggir til“.

„Tey bæði í húsnum“ leggur høvuðspartin av skyldini fyri, at hjúnarbandið hjá høvuðspersónunum fer sundur/er um at fara sundur, á okkara materialistiska samfelag, har tráan eftir at fáa og hava kevir og avsporar

kenslulívið, so kærleiki verður til hatur. Steinbjörn B. Jacobsen gevur nú ikki bert samfelagnum alla skyldina, ti so einfalt er lívið heldur ikki, vit eru virkin partur av ti, og høvundurin kundi tikið undir við August Strindberg, tá hesin sigur: „Det ar synd om människorna“.

Epilogurin í sjónleikinum spyr, hvar trupulleikarnir stava frá og svarar:

Teir koma frá tær sjálvum og hinum
Og frá umhvørvinum, samfelagnum
Frá landsins lógum

Og:

Eín má ganga í seg sjálfvan umhvørvíð má rættast rættast alla tíðina.

Persónarnir í sjónleikinum eru á ongan hátt óvanligir, men eru sum i útvarpsleikinum hjá Dagny Joensen »gerandislagnur«, og sum í hesum leikum, eru tað víðurskiftini millum mann og kvinnu og stríðið um ta dagligu útkomunu, sum víðgerast.

Eg havi ikki sæð sjónleikin og kann ti ikki meta um, hvussu t.d. sangirnir rigga, men eg kundi hugsað mær, at hann var spennandi bæði at leikt og sæð.

Jógvan Isaksen

Hoyrt og lisið:

Masturinn av skipinum... um borð

Svenning Tausen, lærari, skrivur

Tá sá vit mastrina av skipinum, hetta domið stóð í seinasta málteigi, og tað sigur okkum, at skipið hevur mist mastrina, ella at masturin er tikin úr skipinum, tá ið vit sá hana.

Vit hoyra tíðum sagt og siggja eisini skrivað: Tá sá vit mastrina av skipinum. Og fólk skuldu siga, at tey sá mastrina, áðrenn sleipið kom undan. Tað er ikki rætt at siga soleiðis. Tey skuldu sagt: Tá sá vit mastrina á skipinum.

Nú, vit hava sagt hetta um skip, skulu vit eisini siga okkurt um um borð, sum eisini verður skrivað um borð. Í skjaldrinum verður sagt: stig um borð á báti min. Fólk munnu neyvan siga longur um borð á báti, tey siga

heldur inn í báti ella niður í báti, liggur hann á sjónum. Stendur bátiurin á lunn, fara menn upp í báti.

Menn fara um borð á skip, og teir eru um borð á skipi.

Vit hoyra sagt og lesa eisini: Tey fóru um borð á flogfarið, og tey eru um borð á flogfarinum.

Man ikki vera bæði vakrari og betur sagt, at tey fóru upp í flogfarið, tey eru við flogfarinum, tey sita í flogfarinum, tey fóru úr flogfarinum.

Í seinasta málteiginum var ein villa í svári okkara um domið: Fólk trúðu, at teir fóru farnir yvir borð.

Í svarinum skuldi staðið: Fólk hildu, at teir vóru farnir fyri borð.

